

BESLUT

2021-12-13 Dnr: 21/02092

SAKEN

Dokument inifrån: De utvalda barnen, SVT1, 2021-05-06, 05-13, 05-20,
dokumentärserie om en skola; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Programmen frias. De strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

PROGRAMMEN

Dokumentärserien, som var i tre delar, handlade om en skola i Järna under framförallt 1980 till 1990-talen och utgick från en tidigare elevs positiva uppfattning och minnen från sin skolgång. Den tidigare eleven var även reporter i dokumentärserien och benämns som detta fortsättningsvis. För att komma i kontakt med andra som gått på skolan startade reportern en grupp på sociala medier och många av de som blev medlemmar i gruppen beskrev sina upplevelser från skoltiden som negativa. De numera vuxna före detta elevernas personliga upplevelser samt nuvarande och tidigare lärare på skolans uppfattning om skolan och dess verksamhet utgjorde merparten av dokumentärseriens tre avsnitt.

Avsnitt 1 den 6 maj 2021

Programmet inleddes med att reportern berättade om den Facebook-grupp han hade startat för att få kontakt med andra som gått på skolan och att hundratals personer blev medlemmar och skrev i gruppen. Reportern sa att han bestämde sig för att kontakta de som skrivit eftersom de väckt så många frågor i honom som han inte kunde släppa och han frågade vad de hade varit med om som barn på skolan. Reportern sa att skolan var en så kallad Waldorfskola, och att Waldorfskolan var känd för att ge elever frihet och sätta konst i centrum, men att hans skola tog det mycket, mycket längre. Olika elever berättade att de inte hade några böcker i skolan, att undervisningen mest bestod av lek och att barnen inte visste vad som skulle ske när de kom till skolan. Några tidigare elever sa att de gick balansgång, brottades och lekte lekar och kunde göra det hela dagarna. Reportern sa att han alltid hade känt att de som gick på skolan hade varit del av något stort och viktigt, men undrade vad detta var. En lärare och medgrundare till skolan, sa att det fanns ett starkt initiativ bland grundarna att skapa en mer experimentell och prövande pedagogik till

skillnad från den vanliga skolan som inte tog till vara barnens konstnärliga potential samt att myndigheterna inte fick veta vad de gjorde. En utredare, som på uppdrag av dåvarande Skolstyrelsen granskade skolan på 1980-talet sa att skolan inte hade någon läroplan och att det var en främmande värld hon kom till. Utredaren sa att om man inte kan läsa och skriva är man handikappad. Några tidigare elever sa att när Skolstyrelsen kom på besök fick barnen böcker och pennor och låtsades ha lektion.

En tidigare elev sa att skolan fungerade bra för vissa men att det inte fungerade alls för andra eftersom det resulterade i barn som inte passade in någonstans och inte lärde sig tillräckligt mycket. Den tidigare eleven sa att hon inte kunde söka utbildningar eller jobb för att hon inte kunde huvudräkning eller att skriva och hon beskrev att betygen som skolan gav henne inte stämde med hennes kunskapsnivå. I avsnittet talade flera tidigare elever och lärare på skolan återkommande om A, en av skolans grundare och före detta lärare. A sa att vanlig undervisning är livsfarlig och undrade vad han skulle göra med massa årtal och namn på floder. A sa att barn inte ska leva ett futtigt liv och att de inte ska anpassas till samhället utan förändra samhället.

I avsnittet beskrev flera tidigare elever en utsatthet som många barn upplevde och de berättade om en mobbningskultur som fanns på skolan. De tidigare eleverna sa att det förekom mycket våld mellan barnen. Flera tidigare elever och en förälder till en tidigare elev beskrev mobbningen, där en lärare, B, påstods ha varit delaktig. Läraren B som fortfarande undervisade på skolan, sa att saker hon sagt kan ha blivit ryckta ur sitt sammanhang och att det var sorgligt att höra, men att hon inte kände igen det. En tidigare elev beskrev en gunga som satt fast i ett träd och att hon en gång gjorde en volt i luften från gungan och ramlade och krossade ryggraden. Reportern sa att flera barn skadade sig i gungan och fick åka ambulanshelikopter till akuten. A sa att han inte kände igen bilden som de tidigare eleverna beskrev och att det förekom mindre mobbning på skolan än på andra ställen. Avsnittet avslutades med att reportern sa att han hade upplevt skolan som så positiv för att han ansågs som rätt sorts barn och därför blev favoriserad och en före detta lärare på skolan, C, sa att det fanns idealbarn.

Avsnitt 2 den 13 maj 2021

Avsnittet inleddes med att reportern bland annat sa att han börjat se en helt annan sida av sin skola genom att lyssna på före detta elevers berättelser. Han sa att skolan hade en plan för eleverna men att den bara passade vissa barn och att varje ny pusselbit hjälpte honom komma närmare svaret om vad eleverna på skolan varit med om. Reportern sa att skolan är en Waldorf-skola som satte frihet och konst i fokus men att denna skola tog det mycket, mycket längre och att barnen lekte och hade skådespel i stället för att få vanlig undervisning.

Flera tidigare elever sa att det var svårt att veta hur man skulle vara i skolan, att reglerna inte var nedtecknade och att det var svårt för de som kom utifrån att förstå

koderna och språket på skolan. Reportern sa att det var som att barnen var fel utan att kunna göra något åt det och att det fanns ideal som barnen skulle leva upp till. Reportern sa att flera personer i Facebook-gruppen sa att läraren B hade använt idealen för att lyfta eller sänka sina elever. B sa att det som var hårdast för henne att höra var att de tidigare eleverna sa att hon favoriserat och manipulerat och att de som inte dög åkte ut. B sa att hon var ung när hon började arbeta på skolan och att hon gärna ville bli sedd och vara med om att skapa skolan. B sa att hennes osäkerhet hade drabbat elever och att hon bett flera av dem om ursäkt.

Flera tidigare elever berättade att de elever som inte skötte sig fick sitta på en bänk i mitten av klassrummet och att alla satt i ring runt om. De sa att eleven på bänken först skulle berätta något om sig själv som var svårt och att andra därefter skulle säga vad de tyckte om eleven. Den före detta läraren C sa att det var ett försök att rensa luften bland eleverna och att ingen behövde gå fram eller säga något om man inte ville det. En tidigare elev sa att hon hade en konflikt med en lärare och att läraren godkände att andra elever slog och sparkade henne. Reportern sa att läraren inte vill bli intervjuad men att han sagt att han inte använt sådana metoder i undervisningen. Reportern sa att A hade sista ordet om vilka lärare som fick jobba på skolan. A sa att läraren var en psykotisk diktator, att han var skicklig och begåvad men att det också fanns baksidor. Reportern frågade A varför läraren fick jobba kvar. A sa att han gillade honom och att lärarens spirituella karriär var intressant.

Avsnittet handlade även om Rudolf Steiner. Steiner beskrevs som personen som skapade antroposofin och hans teorier om den andliga världen beskrevs. Reportern sa att Steiner ville bejaka barns andlighet och att det var ett skäl till att han skapade Waldorfpedagogiken. Reportern sa att det enligt antroposofin fanns fyra olika personlighetstyper, så kallade temperament och dessa beskrevs av tidigare lärare och elever. De tidigare eleverna sa att barnen delades upp i dessa temperament och blev bemötta utifrån vilken typ de ansågs tillhöra. Reportern sa att han överallt i Steiners böcker kunde se kopplingar till hans tid på skolan men att han förstod att A:s tolkning av Steiner skiljde sig från hur andra Waldorfskolor tolkade honom. A sa att de försökte förstå Steiner, inte vad Waldorfrörelsen ville och att de på grund av det hamnade i konflikt och blev strukna från Waldorflistan. Reportern sa att skolan uteslöts ur den svenska Waldorfgemenskapen och gick sin egen väg.

I avsnittet nämndes även en tidigare elev som polisanmälde en lärare för misshandel. Det blev en rättegång och reportern sa att skolan valde att stå på lärarens sida i ett misshandelsmål med ett tioårigt barn. Reportern sa att tingsrätten frikände läraren och att eleven aldrig fick upprättelse för vad som hände honom. A sa att han inte minns eller var inblandad i det. Avsnittet avslutades med att tidigare elever och en före detta lärare sa att det förekom våld och fysisk åga på skolan och att allt sanktionerades av skolan.

Avsnitt 3 den 20 maj 2021

Avsnittet inleddes med att reportern sa att han under ett år försökt förstå vad de som gått på skolan har varit med om och vilket storslaget mål som rättfärdigat skolans agerande. Reportern sa att skolan liksom andra Waldorfskolor var baserad på en antroposofisk människosyn men att det på skolan var A:s tolkning av antroposofin som gällde. Reportern sa att han måste försöka förstå A för att verkligen förstå vad han och de andra hade varit med om.

A:s dotter, som också var före detta elev på skolan berättade att hon bröt armarna på sex ställen samtidigt och fick en hjärnskakning när hon en gång gungade vid skolan. Hon beskrev en nära döden upplevelse i samband med att hon föll och sa att hennes värde gick upp med tusen procent efter händelsen. En annan elev beskrev en konflikt mellan henne och en lärare och att hon gömde sig under kuddarna i ett hörn av klassrummet. Hon sa att läraren tog med sig några klasskamrater och hoppade på kuddarna när hon låg där under. Den tidigare eleven beskrev att hon tänkte att det inte gjorde så ont att dö som hon trodde och att det blev svart. När hon vaknade upp var ingen kvar. Den tidigare eleven sa att hon hade pratat med A om händelsen i vuxen ålder och att A sa att eleven hade haft en utomkroppslig upplevelse som var fantastisk. Reportern frågade sig hur ett barns trauma kunde uppfattas som nåt fantastiskt och att det tagit lång tid för honom att förstå men att polletten fallit ned.

Reportern sa att Steiner kunde skåda in i den andliga världen och att han påstod att människan i framtiden skulle utvecklas till en högre nivå av andlighet men att utvecklingen var hotad av det moderna samhället och dess materialism. Reportern sa att Steiner såg en möjlighet att genom Waldorf-pedagogiken motverka hotet och att tanken om hotet låg till grund för hela pedagogiken, men att A och de andra som grundade skolan gjorde en mer radikal tolkning av Steiner. Reportern sa att han nu lättare kunde förstå, att med en sådan övertygelse om den andliga världen kunde en nära döden upplevelse uppfattas som något positivt. En elev beskrev en lek som lärarna gjorde, som var frivillig och som gick ut på att barnen satte sig i lärarens knä och att denne höll för barnets mun och näsa med handen. En annan elev sa att läraren höll för tills de fick panik och att läraren såg ett nöje i att forcera och gå ännu längre med de lite modigare barnen, för att knäcka dem. Den tidigare eleven sa att syftet var nån form av nära döden-terapi, och att smärtan och skrällen skulle bli så stark att barnet vaknade till. Reportern sa att läraren bekräftade att de höll för näsa och mun på barnen som en andningsövning. Reportern sa att läraren inte ville bli intervjuad i programmet.

I avsnittet intervjuades även den nuvarande chefen för skolan som sa att han blev förvånad när han hörde om alla upplevelser som delats i Facebook-gruppen. Den nuvarande skolchefen sa att han inte tvivlade på att det som skrivits var sant samt att det var väldigt allvarligt och sådant som människor kan gå sönder av. Han sa att det är mer struktur och regler nu och att det inte finns lärare som misshandlar barnen i dag, att det inte är en del av undervisningen.

Reportern pratade därefter om begreppet karma och sa att Steiner menade att vi lever flera liv på jorden och att hur man lever i ett liv påverkar nästa liv. Tidigare läraren C sa att det var 100 procent viktigt. Reportern sa att en Waldorflärare enligt Steiner ska hjälpa ett barn på sin "karmiska" resa för att barnet ska komma vidare i sin andliga utveckling och att A sa att om man förnekar den andliga världen riskerar man att bli handikappad i nästa liv. Reporter pratade med en tidigare skolchef om gungan och undrade varför de inte tog ned den när så många barn skadade sig på den. Den tidigare skolchefen sa att det på den tiden fanns tankar om att om det händer något så är det för att det passar in i den personens liv. Reportern sa att gungan fick vara kvar med motiveringen att om barn skadar sig är det deras karma och det ska man inte motarbeta. Den tidigare läraren C sa att när Skolinspektionen kom gällde det att vara lite smart och att hon sa till Skolinspektionen att de höll på med Waldorf och att reinkarnation inte var en del av den pedagogiken. C sa att det gällde att svara så att de (Skolinspektionen) kunde acceptera det. Reportern sa att han hade gått på en skola där man lät barn mobbas för att de var som de var och där man lät barn skada sig för att det passade i deras liv.

Reportern frågade sig om problemen från hans skoltid fanns kvar och om Steiners idéer om Karma fanns kvar. Den nuvarande skolchefen sa att han inte vågade säga att de inte fanns kvar. Reportern sa att skolan sedan hösten 2020 var med i samma organisation som de andra Waldorfskolorna i Sverige och att han ville veta hur Waldorfskolefederationen såg på sin nya medlem. Ordförande för Waldorfskolefederationen sa att hon ville bli kontaktad via mejl. Reportern sa att de inte ville ställa upp på intervju eftersom de inte ville uttala sig om enskilda skolor. Reportern sa att det inte gick att sätta ett likhetstecken mellan skolan och andra Waldorfskolor men att flera av böckerna som inspirerat de tidigare lärarna och grundarna var sådant som många Waldorflärare har läst, där karma och reinkarnation är en del av pedagogiken.

Reportern sa att det hade varit en smärtsam resa tillbaka i hans förflutna, att det fanns en romantiserad bild som nu gått i spillror och att det var en person som redan för 40 år sedan förstod vad som stod på spel. Utredaren, från dåvarande Skolstyrelsen, läste ur sin rapport om skolan. Hon sa att de har så olika värderingar och så olika metoder trots att grundmaterialet, barnen och slutmålet, den goda och självständiga medborgaren är det samma. Hon läste att svaret om vems pedagogik som var rätt fanns i framtiden och att det sorgligaste med försöken var att det var ett så dyrbart försöksmaterial.

Avsnitt tre avslutades med en text där det stod följande.

Efter att den här serien börjat sändas skrev Waldorfskolefederationen:

"Vi beklagar de missförhållanden och kränkningar som skett på [namn på skolan] och tar starkt avstånd från de tankar och idéer som rättfärdigat dem."

Uttalandet var även undertecknat Waldorflärrarhögskolan.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser sammanfattningsvis att:

- Det var felaktigt att kalla skolan för en Waldorfskola eftersom den inte var en del av Waldorffederationen förrän 2021.
- Det framstod som att händelserna på skolan gick att generalisera till Waldorf överlag. Det framstod som att Waldorfpedagogiken och antroposofin hänger ihop eller kunde förklara övergreppen som berättades om.
- Klippningen och bildsättningen i programmet gjorde att det blev tendensiöst och spekulativt.
- Det var oetiskt att ställa lärare som är 70-80 år till svars. A filmades när han var i en sårbar situation och hans privata relation till sina barn användes som ett argument för hans bristfälliga pedagoggärning.
- Reportern var historiskt okunnig och bilden som gavs var inte mångsidig. Det handlade om enskilda fall valda från en grupp i sociala medier. Dokumentären visades på bristfälliga grunder. Det saknades begreppsförklaringar och källhänvisningar.
- Waldorflärlärhögskolans rektors uttalande på sin blogg borde ha varit med i programmen för sakens skull. Eftersom bakgrundsfakta saknades blev tittarna vilseledda.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television AB (SVT) anser att programmen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saktighet och anför i huvudsak följande.

Waldorf och Waldorfskolefederationen

SVT anser att det fanns goda grunder för att kalla skolan för Waldorfskola. Däremot har skolans tolkning av Waldorfpedagogiken skilt sig från många andra Waldorfskolor, vilket framgick tydligt vid upprepade gånger i programserien.

Beskrivningen av skolan som en Waldorfskola hade en god grund i den omfattande research som gjordes av SVT. Den visade bland annat följande.

- När kollegiet för det som skulle komma att kallas skolan 1980 ansökte om att få bedriva skolverksamhet kallade man sig "Nibbleskolan – Waldorfskolan för fostran genom konsterna": "Uppföljning av verksamheten vid Waldorfskolorna i Järna." "Kollegiet vid Nibbleskolan (Waldorfskolan för fostran genom konsterna) har 1980-05-24 ansökt om att enligt skollagens 34 § bedriva enskild skola med nio årskurser." "Skolstyrelsen har genom beslut 1980-11-17 uppdragit åt skolförvaltningen att genom en arbetsgrupp följa den pedagogiska verksamheten vid Waldorfskolorna i Järna."
- Före starten uttalade sig en av grundarna till lokaltidningen på orten enligt följande. "Det handlar i och för sig om två olika sätt att tolka

Waldorfpedagogikens principer. Men vi menar att båda möjligheterna bör få tak över huvudet.” Enligt en av grundarna till skolan följer man i dag vid undervisningen i parallellen strikt de metodiska anvisningar som en gång gavs av Rudolf Steiner, Waldorfpedagogikens skapare.”

- Beskrivningen används också i Waldorfskolefederationens och Waldorflärlärhögskolans gemensamma uttalande i samband med att dokumentären sändes som var enligt följande. ”Skolan, som från början hette Nibbleskolan, grundades i början av 80-talet av en grupp lärare och föräldrar som valde att lämna den skola som senare fick namnet Örijanskolan. De hade en annan syn på hur man ville bedriva Waldorfskola och Waldorfpedagogik.”
- Under inspelningen av dokumentärserien använde en annan av skolans grundare samma ord. Följande, som inte blivit publicerat, sades då. Intervjuare: ”Men skulle du säga att det här var som ett experiment? B (grundare skolan): Nej det var en Waldorfskola.”
- I skolans egen beskrivning av sin verksamhet till Skolstyrelsen går att läsa följande. ”Idégrunden för metoderna och arbetet i skolan har upparbetats av den österrikiske forskaren Rudolf Steiner (död 1925), vars pedagogiska och psykologiska föredrag och skrifter är publicerade och allmänt tillgängliga. Denna grundsyn för skolverksamhet har tillämpats i en mängd skolor (Waldorfskolor) på olika sätt, alltsedan den första fria skolan inspirerad av Rudolf Steiner började växa fram i Stuttgart i Tyskland 1919.” Av skolans redovisning till Skolstyrelsen framgick det också att man haft ett stort utbyte med andra waldorfskolor i Sverige och utomlands. Lärare vid skolan har också haft framträdande roller vid nationella Waldorf-lärarmöten långt senare.

Det är alltså klarlagt att skolans företrädare själva kallat skolan för en Waldorfskola, i kommunikation med såväl allmänhet som myndigheter. Även myndigheterna har beskrivit skolan som en Waldorfskola. Skolan har även samverkat med andra Waldorfskolor. Skolan (tidigare Nibbleskolan) har också upprepade gånger beskrivits som en Waldorfskola i flera olika etablerade medier.

I en av anmälningarna lyftes det fram att skolan först nyligen blev medlem i Waldorfskolefederationens (WSF) och att det därför skulle vara fel att kalla skolan för Waldorfskola. SVT anser att det fanns en saklig grund för att beskriva den aktuella skolan som en Waldorfskola och anför följande.

WSF är ett samarbetsorgan för Waldorfskolor i Sverige. Den registrerades som ideell förening 1993 men fanns enligt egen uppgift redan tidigare. Enligt ett mejl till SVT från en av grundarna till skolan, var han med och utformade Waldorfskolefederationens stadgar. Dennes betydelse bekräftas också av utbildningsansvarige vid Waldorflärlärhögskolan i en kommentar på Facebook. WSF har själv inte kunnat svara på när skolan lämnade föreningen närmare än att det

skedde under 1990-talet. Enligt WSF:s ordförande är orsaken till att skolan lämnade intresseföreningen oklar.

SVT kan konstatera att skolan 1997 på Waldorfrörelsen i Sveriges webbplats, waldorf.se, stod listad under rubriken ”Waldorfskolor i Sverige”. Man var då inte medlem i WSF, men i Sveriges Fristående Waldorfskolors Föräldraförening (SWFW) – ”ett organ för samverkan mellan föräldragrupper vid Waldorfskolor i hela landet”. I denna förening var näst intill alla landets Waldorfskolor medlemmar. Dess stämmor hölls samtidigt som Waldorfskolefederationens ”för att möjliggöra samverkan”. När SWFW 2003 publicerade en lista över waldorfskolor på sin webbplats så ingick den aktuella skolan. De stod kvar på den listan fram tills att föreningen lades ner 2012. Skolan har alltså inom den svenska Waldorfrörelsen kallats för Waldorfskola även efter det tidigare utträdet ur Waldorfskolefederationen.

När Skolinspektionen granskade skolan 2012 konstaterades bland annat att huvudman för skolan var Stödföreningen för skolan, en ideell förening som enligt stadgarna verkade för en skapande Waldorfpedagogik. Av Skolinspektionens beslut framgår även att skolan inte var upptagen i Waldorfskolefederationens lista över Waldorfskolor i landet. Anledningen var, enligt federationen, att skolan inte hade ansökt om medlemskap.

SVT vill också påpeka att det framgick tydligt i serien att skolan hade lämnat Waldorfskolefederationen. Det framgår också att skolan nyligen åter blev medlem i Waldorfskolefederationen och att ledningen för WSF inte ville medverka i någon intervju.

Då en anmälare skriver att det framställdes som att händelser på skolan gick att generalisera till Waldorfskolor överlag vill SVT understryka att det i dokumentären upprepade gånger poängterades att skolan inte fungerade på samma sätt som många andra Waldorfskolor. Det framgick tydligt i alla tre delarna av dokumentärserien att det var den aktuella skolan som granskas och att den bedrevs på ett annorlunda sätt än andra Waldorfskolor.

Sammanfattningsvis har SVT på goda grunder kallat den aktuella skolan för en Waldorfskola, men också tydligt berättat att skolledningens tolkning av Steiner, antroposofin och Waldorfpedagogiken skiljer sig från många andra Waldorfskolor. I programmen redovisades också att skolan en gång uteslutits och nyligen åter blivit medlem i Waldorfskolefederationen.

Kritik mot granskningen

Programserien beskrev en före detta elevs process från att ha haft en väldigt positiv bild av sin skola till en insikt att många andra elever farit illa av sin skolgång på skolan. Det innebär att även positiva beskrivningar av skolan fanns med i serien, företrädesvis i början av berättelsen, och att den positiva bilden sedan

komplikerades av allt fler negativa sidor. Viktigt i sammanhanget är att de före detta eleverna på skolan omfattades av samma skolplikt som gällt och gäller för alla barn i Sverige. Skolplikten innebär att rektor, lärare och annan personal på en skola har långtgående maktbefogenheter i förhållande till eleverna. I gengäld är det skolans skyldighet att försäkra eleverna en trygg och säker vistelse på skolan. Alla elever på en skola har således rätt till en trygg skolgång. En elev som har haft en bra skolgång kan sålunda inte användas som försvar för att en annan elev har utsatts för kränkningar eller andra brister.

Seriens övergripande ambition var att tränga bakom elevernas olika upplevelser och förstå bakgrunden till och följer av det som hände. Granskningen var alltså inte ett försök att ge en total bild av de missförhållanden som förekom på skolan, utan den handlade om hur skolan reagerade när barn drabbades av incidenter som olyckor eller mobbning. Serien beskrev en sluten värld där kontakter med omvärlden som en polisanmälan var ovanlig och där barnen var utlämnade till den verklighetsuppfattning som rådde på skolan. I detta sammanhang bör den polisanmälan och påföljande rättegång som nämndes i serien förstås som ett undantag.

Övrigt

SVT vill framhålla att alla medverkande var synnerligen vitala och fullt kapabla att ta ställning till sin egen medverkan. De fick också möjlighet att svara på den kritik som före detta elever riktade mot dem och skolan. I några fall avböjde lärare medverkan och det respekterades självfallet av SVT.

Kritiken som framfördes i programmen gällde skolan och bemöttes av ansvariga därifrån. Även Waldorfskolefederationen tillfrågades om att bidra med en jämförelse med andra Waldorfskolor men, vilket framgår i serien, tackade de nej till att medverka i en intervju.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande. Om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska dock den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att

endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att utgångspunkten för dokumentärserien var att skildra tidigare elevers personliga upplevelser av att ha gått på den aktuella skolan och att en stor del av dessa personliga upplevelser innefattade kritik mot tidigare lärare och mot den aktuella skolans pedagogik. Nämnden konstaterar vidare att såväl tidigare lärare som nuvarande representanter för skolan medverkade i programmen och fick möjlighet att bemöta den kritik som riktades mot dem. Av programmen framgår även att Waldorfskolefederationen fick möjlighet, men valde att inte medverka och att deras inställning redovisades genom ett uttalande som de gjort på sociala medier. Mot denna bakgrund anser nämnden att programmen inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet i dessa delar.

Nämnden konstaterar vidare att SVT i sitt yttrande visat grund för att de i dokumentärserien benämnde skolan som en Waldorfskola. Därtill anser nämnden att det i alla tre avsnitt tydliggjordes att den pedagogik som bedrevs på skolan skiljde sig från andra Waldorfskolors och att A:s och andra grundares visioner styrde verksamheten. I programmen redogjordes för delar av den antroposofiska läran och dess sammankoppling med Waldorfpedagogiken men vid flera tillfällen uttalades att skolans tolkning av antroposofin var långtgående. Den sammankoppling som i dokumentärserien gjordes mellan den aktuella skolan, Waldorfpedagogik och den antroposofiska läran strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

SVT har en redaktionell frihet att bestämma hur programmen ska utformas vilket även innefattar valet av medverkanden. Vad anmälarna anför i dessa avseenden medför därför inte heller att programmen strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Det ingår inte i nämndens uppgift att pröva omständigheterna kring tillkomsten av ett program. Anmälarnas kritik i dessa delar lämnas därför utan åtgärd.

Detta beslut har fattats av Helena Rosén Andersson, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt, Kristina Åberg och Sofia Olsson Olsén efter föredragning av Sepideh Jordan Sajadi.

För granskningsnämnden

Helena Rosén Andersson